

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

CHÍU TRẦN DINH

**SỬ DỤNG KÊNH HÌNH TRONG DẠY HỌC ĐỊA LÍ 12 -THPT
THEO ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC HỌC SINH
Ở TỈNH QUẢNG NINH**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

THÁI NGUYÊN – 2018

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

CHÍU TRẦN DINH

SỬ DỤNG KÊNH HÌNH TRONG DẠY HỌC ĐỊA LÍ 12 - THPT
THEO ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC HỌC SINH
Ở TỈNH QUẢNG NINH

Ngành: Lí luận và phương pháp dạy học Địa lí
Mã số: 8.14.01.11

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Người hướng dẫn khoa học: TS. Đỗ Văn Hảo

THÁI NGUYÊN – 2018

LỜI CAM ĐOAN

Tác giả xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu độc lập của riêng tác giả, không sao chép ở bất kì một công trình hoặc một luận văn, luận án của các tác giả khác. Các số liệu, kết quả nêu trong luận văn này là trung thực và chưa được công bố trong bất kì công trình nào khác. Các trích dẫn, các số liệu và kết quả tham khảo dùng để so sánh đều có nguồn trích dẫn rõ ràng. Tác giả xin hoàn toàn chịu trách nhiệm và chịu mọi hình thức kỷ luật theo quy định cho lời cam đoan của mình.

Thái Nguyên, tháng 04 năm 2018

Tác giả luận văn

Chíu Trần Đình

Xác nhận

của khoa chuyên môn

Xác nhận

của người hướng dẫn khoa học

LỜI CẢM ƠN

Em xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc nhất tới thầy hướng dẫn khoa học TS. Đỗ Văn Hảo là người đã tận tình hướng dẫn, giúp đỡ và tạo điều kiện để em thực hiện luận văn này.

Tác giả xin chân thành cảm ơn Ban Giám hiệu trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên, tập thể các thầy cô trong khoa Địa lí, phòng sau Đại học đã tạo mọi điều kiện giúp đỡ tác giả nghiên cứu, học tập và hoàn thành luận văn.

Xin chân thành cảm ơn các thầy cô ở một số trường THPT tỉnh Quảng Ninh như: trường THPT Ba Chẽ, trường THPT Tiên Yên, trường PTDTNT Tỉnh Quảng Ninh và các em HS các trường thực nghiệm đã tham gia trả lời các phiếu điều tra, nhằm giúp tác giả có một cơ sở thực tiễn để nghiên cứu và thực hiện luận văn này.

Tuy đã có những cố gắng nhất định nhưng luận văn vẫn còn những hạn chế. Tác giả rất mong nhận được những ý kiến đóng góp, đánh giá của quý thầy cô để luận văn được hoàn thiện hơn.

Tác giả xin chân thành cảm ơn!

Thái Nguyên, ngày 15 tháng 04 năm 2018

Tác giả luận văn

Chú Trần Đình

MỤC LỤC

	Trang
Trang bìa phụ	
Lời cam đoan.....	i
Lời cảm ơn	ii
Mục lục.....	iii
Danh mục các bảng	iv
Danh mục các hình.....	v
Danh mục các chữ viết tắt.....	vi
MỞ ĐẦU	1
1. Lí do chọn đề tài.....	1
2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề	2
3. Mục tiêu của đề tài	6
4. Nhiệm vụ nghiên cứu	6
5. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	7
6. Quan điểm và phương pháp nghiên cứu	7
7. Những đóng góp của đề tài	10
8. Cấu trúc của đề tài.....	11
NỘI DUNG	12
Chương 1. CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN CỦA VIỆC SỬ DỤNG KÊNH HÌNH TRONG DẠY HỌC ĐỊA LÍ 12 – THPT THEO ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC HỌC SINH Ở TỈNH QUẢNG NINH	12
1.1. Cơ sở lí luận dạy học.....	12
1.1.1. Quan niệm về kênh hình trong sách giáo khoa Địa lí.....	12
1.1.2. Một số định nghĩa phương pháp dạy học.....	12
1.1.3. Dạy học theo định hướng phát triển năng lực.....	12
1.2. Cơ sở thực tiễn của đề tài.....	16
1.2.1. Đặc điểm chương trình Địa lí 12.....	24

1.2.2. Đặc điểm kênh hình trong sách giáo khoa Địa lí 12	24
1.2.3. Đặc điểm tâm sinh lí và trình độ nhận thức của học sinh lớp 12.....	25
1.2.4. Thực trạng dạy học Địa lí hiện nay.....	Error! Bookmark not defined.
1.2.5. Định hướng đổi mới nội dung và phương pháp dạy học môn Địa lí ở trường THPT	Error! Bookmark not defined.
Tiểu kết chương 1.....	27
Chương 2. SỬ DỤNG KÊNH HÌNH TRONG DẠY HỌC ĐỊA LÍ 12 - THPT THEO ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC HỌC SINH Ở TỈNH QUẢNG NINH.....	29
2.1. Nguyên tắc sử dụng kênh hình trong dạy học Địa lí 12 - THPT theo định hướng phát triển năng lực học sinh ở tỉnh Quảng Ninh.....	31
2.1.1. Đảm bảo tính khoa học và tính vừa sức đối với HS	31
2.1.2. Đảm bảo tính hệ thống và liên hệ với thực tiễn	32
2.1.3. Đảm bảo tính giáo dục	33
2.1.4. Đảm bảo nguyên tắc tự lực và phát triển tư duy cho HS	34
2.2. Các loại kênh hình trong chương trình Địa lí lớp 12	27
2.2.1. Hệ thống lược đồ trong sách giáo khoa Địa lí 12	29
2.2.2. Các loại biểu đồ, bảng số liệu thống kê trong chương trình Địa lí lớp 12	Error! Bookmark not defined.
2.2.3. Sơ đồ, lát cắt địa lí.....	Error! Bookmark not defined.
2.2.4. Atlas Địa lí Việt Nam	Error! Bookmark not defined.
2.2.5. Các loại tranh ảnh, phim và video clip	30
2.3. Phương pháp sử dụng các kênh hình trong dạy học Địa lí 12 – THPT theo định hướng phát triển năng lực HS	35
2.3.1. Phương pháp sử dụng Atlas Địa lí Việt Nam.....	35
2.3.2. Phương pháp khai thác kiến thức từ bản đồ, lược đồ Địa lí lớp 12	41
2.3.3. Phương pháp khai thác kiến thức Địa lí từ bảng số liệu thống kê.	46
2.3.4. Phương pháp khai thác kiến thức Địa lí từ biểu đồ.....	48

2.3.5. Phương pháp khai thác kiến thức Địa lí qua sơ đồ, lát cắt địa hình	52
2.3.6. Phương pháp sử dụng các loại tranh ảnh, phim và video clip trong việc dạy học Địa lí 12	55
2.4. Ý nghĩa của phương pháp sử dụng kênh hình trong dạy học Địa lí 12 - THPT theo định hướng phát triển năng lực HS	57
2.5. Kỹ năng sử dụng kênh hình trong các khâu của quá trình dạy học Địa lí	Error! Bookmark not defined.
2.5.1. Trong khâu soạn giáo án	Error! Bookmark not defined.
2.5.2. Trong quá trình giảng bài mới	Error! Bookmark not defined.
2.5.3. Sử dụng kênh hình trong kiểm tra đánh giá	Error! Bookmark not defined.
2.5.4. Sử dụng kênh hình trong quá trình tự học của HS	Error! Bookmark not defined.
2.5.5. Sử dụng kênh hình trong củng cố kiến thức	Error! Bookmark not defined.
2.6. Một số giáo án minh họa về sử dụng kênh hình trong dạy học Địa lí 12 - THPT theo định hướng phát triển năng lực HS	59
Tiểu kết chương 2.....	68
Chương 3. THỰC NGHIỆM SƯ PHẠM.....	69
3.1. Mục đích, nhiệm vụ, nguyên tắc, phương pháp tiến hành thực nghiệm..	69
3.1.1. Mục đích thực nghiệm	69
3.1.2. Nhiệm vụ thực nghiệm.....	69
3.1.3. Nguyên tắc thực nghiệm	69
3.1.4. Phương pháp tiến hành thực nghiệm.....	70
3.2. Tổ chức thực nghiệm.....	70
3.2.1. Chọn trường thực nghiệm	70
3.2.2. Chọn lớp thực nghiệm.....	71
3.2.3. Chọn giáo viên dạy thực nghiệm	72

3.2.4. Phương pháp kiểm tra, đánh giá kết quả thực nghiệm.....	72
3.2.5. Thời gian tiến hành thực nghiệm	73
3.3. Nội dung thực nghiệm.....	73
3.4. Kết quả sau khi tiến hành thực nghiệm.....	73
3.5. Đánh giá kết quả thực nghiệm	79
3.5.1. Đánh giá về mặt định lượng	79
3.5.2. Đánh giá về mặt định tính	80
Tiểu kết chương 3.....	82
KẾT LUẬN VÀ KHUYẾN NGHỊ.....	83
TÀI LIỆU THAM KHẢO	86
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC BẢNG

	Trang
Bảng 2.1. Sự biến động diện tích rừng qua một số năm.....	46
Bảng 2.2. Số dân, diện tích gieo trồng, sản lượng và bình quân lương thực có hạt theo đầu người của ĐBSH và cả nước năm 1995 – 2005.....	47
Bảng 3.1. Tổng hợp điểm kiểm tra của HS các lớp thực nghiệm.....	75
Bảng 3.2. Tổng hợp điểm kiểm tra của HS các lớp đối chứng.....	75
Bảng 3.3. Đánh giá xếp loại học lực của HS các lớp thực nghiệm theo từng trường.....	76
Bảng 3.4. Đánh giá xếp loại học lực của HS các lớp đối chứng theo từng trường.....	76
Bảng 3.5. Đánh giá xếp loại học lực của HS cả 3 trường.....	78

DANH MỤC CÁC HÌNH

Trang

Hình 1.1. Định hướng chức năng và cấu trúc đa thành tố của năng lực	16
Hình 2.1. Lược đồ hành chính khu vực Đông Nam Á	44
Hình 2.2. Biểu đồ chuyển dịch cơ cấu kinh tế theo ngành ở Đồng bằng sông Hồng, giai đoạn 1986 – 2005	49
Hình 2.3. Cơ cấu sử dụng đất của hai đồng bằng lớn nhất nước ta năm 2005 (%).....	50
Hình 2.4. Sản lượng than, dầu mỏ và điện của nước ta trong giai đoạn 1990 - 2005	50
Hình 2.5. Tỷ lệ gia tăng dân số trung bình năm qua các giai đoạn.....	51
Hình 2.6. Các nhân tố chủ yếu ảnh hưởng tới tổ chức lãnh thổ công nghiệp	53
Hình 2.7. Lát cắt địa hình Miền Bắc và Đông Bắc Bắc Bộ	54
Hình 3.1. Biểu đồ xếp loại học lực của HS các lớp thực nghiệm theo từng trường	77
Hình 3.2. Biểu đồ xếp loại học lực của HS các lớp đối chứng theo từng trường	77
Hình 3.3. Biểu đồ xếp loại học lực của HS cả 3 trường theo lớp thực nghiệm và đối chứng	78